A

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2009. április 2.*

A C-523/07. sz. ügyben,

az EK 68. cikk és az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Korkein hallinto-oikeus (Finnország) a Bírósághoz 2007. november 19-én érkezett, ugyanazon a napon hozott határozatával terjesztett elő az előtte

A

által indított eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: A. Rosas tanácselnök, A. Ó Caoimh, J. N. Cunha Rodrigues (előadó), U. Lõhmus és P. Lindh bírák,

főtanácsnok: J. Kokott,
hivatalvezető: C. Strömholm tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2008. október 22-i tárgyalásra,

* Az eljárás nyelve: finn.

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– a finn kormány képviseletében J. Heliskoski és A. Guimaraes-Purokoski, meghatalmazotti minőségben,

– a német kormány képviseletében M. Lumma és J. Kemper, meghatalmazotti minőségben,

– a görög kormány képviseletében T. Papadopoulou, meghatalmazotti minőségben,

– az olasz kormány képviseletében R. Adam, meghatalmazotti minőségben, segítője: W. Ferrante avvocato dello Stato,

– az Egyesült Királyság Kormánya képviseletében V. Jackson, meghatalmazotti minőségben, segítője: C. Howard QC,

– az Európai Közösségek Bizottsága képviseletében P. Aalto és V. Joris, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2009. január 29-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet (HL L 338., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 243. o.; a továbbiakban: rendelet) értelmezésére vonatkozik.

2 A jelen kérelem előterjesztésére a C, D és E gyermekek anyja, A által a Kuopion hallinto-oikeus (kuopiói közigazgatási bíróság [Finnország]) azon határozata ellen benyújtott kereset alapján indult eljárás keretében került sor, amely helyben hagyta a perusturvalautakuntának (az alapvető szociális jogokat biztosítani hivatott bizottság; a továbbiakban: szociális bizottság) a gyermekek azonnali állami gondozásba vételét és hivatásos befogadó otthonban történő elhelyezését elrendelő határozatát.

Jogi háttér

A közösségi jog

3 A rendelet (12) és (13) preambulumbekezdése a következőket mondja ki:

„(12) Ezen rendeletben megállapított szülői felelősségre vonatkozó ügyekben a joghatóság jogalapját a gyermek alapvető érdekeinek figyelembevételével alakítják ki, különösen a fizikai közelség alapján. Ez azt jelenti, hogy a joghatóságot mindenekelőtt a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam szerint kell megállapítani, kivéve azokat a bizonyos eseteket, amikor megváltozik a gyermek tartózkodási helye, vagy ha a szülői felelősséget gyakorlók között megállapodás jön létre.

(13) A gyermek érdekében e rendelet – kivételes esetekben és bizonyos körülmények között – lehetővé teszi azt, hogy a joghatósággal rendelkező bíróság egy másik tagállam bírósága elé átteszi [helyesen: áttegye] az ügyet, amennyiben ez a bíróság alkalmasabb a tárgyalás lefolytatásához. […]”

4 A rendelet 1. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„(1) Ezt a rendeletet a bíróság jellegétől függetlenül az alábbiakkal kapcsolatos polgári ügyekben kell alkalmazni:

[…]

b) a szülői felelősség megállapítása, gyakorlása, átruházása, korlátozása vagy megszüntetése.”

5 A rendelet 8. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Egy tagállam bíróságai joghatósággal rendelkeznek olyan gyermek feletti szülői felelősségre vonatkozó ügyekben, aki a bíróság megkeresésekor az adott tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik.”

6 A rendelet 13. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Amennyiben a gyermek szokásos tartózkodási helye nem állapítható meg, és a 12. cikk alapján nem határozható meg a joghatóság, annak a tagállamnak a bíróságai rendelkeznek joghatósággal, amelynek területén a gyermek jelen van.”

7 A rendelet 15. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Kivételes esetben, és ha ez a gyermek alapvető érdekének megfelel, valamely tagállamnak az érdemi ügyet illetően joghatósággal rendelkező bíróságai, amennyiben úgy ítélik meg, hogy egy másik tagállam, amelyhez a gyermeket szoros kötelék fűzi, alkalmasabb az ügy vagy annak egy meghatározott része tárgyalásához:

a) felfüggeszthetik az adott ügyet vagy annak egy részét, és felkérhetik a feleket arra, hogy terjesszenek kérelmet az említett másik tagállam bírósága elé a (4) bekezdéssel összhangban; vagy

b) felkérhetik egy másik tagállam bíróságát arra, hogy vállalja a joghatóságot az (5) bekezdéssel összhangban.”

8 A rendelet 17. cikke értelmében:

„Amennyiben valamely tagállam bíróságához olyan keresetet nyújtanak be, amely tekintetében e rendelet értelmében nem rendelkezik joghatósággal, és amely tekintetében e rendelet értelmében más tagállam bírósága joghatósággal rendelkezik, a bíróság hivatalból megállapítja joghatóságának hiányát.”

9 A rendelet 20. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Sürgős esetben e rendelet rendelkezései nem gátolják a tagállam bíróságait abban, hogy az e tagállam joga szerint alkalmazható ideiglenes intézkedéseket – a védelmi intézkedéseket is beleértve – hozzanak a területükön található személyek vagy vagyontárgyak tekintetében, akkor is, ha a rendelet szerint más tagállam bírósága rendelkezik joghatósággal az ügy érdemében.”

10 A rendelet 53. cikke szerint:

„Mindegyik tagállam kijelöl egy vagy több központi hatóságot e rendelet alkalmazásának segítésére, és meghatározza ezek illetékességét és hatáskörét. Amennyiben egy tagállam egynél több központi hatóságot jelölt ki, a tájékoztatásokat általában közvetlenül a joghatósággal [helyesen: hatáskörrel] rendelkező megfelelő központi hatóság részére kell elküldeni. Amennyiben joghatósággal [helyesen: hatáskörrel] nem rendelkező központi hatóság részére küldenek tájékoztatást, ez utóbbi köteles továbbítani azt a hatáskörrel rendelkező központi hatóság részére, és ennek megfelelően tájékoztatni a feladót.”

11 A rendelet 55. cikke többek között a következőket írja elő:

„A központi hatóságok egy másik tagállam központi hatóságának vagy a szülői felelősség jogosultjának kérelmére egyedi ügyekben együttműködnek e rendelet

céljainak elérése érdekében. E célból közvetlenül vagy hatóságokon, illetve egyéb szerveken keresztül megteszik a megfelelő lépéseket az adott tagállamnak a személyes adatok védelmével kapcsolatos jogával összhangban azért, hogy:

a) információt gyűjtsenek és cseréljenek:

i. a gyermek helyzetéről;

ii. a folyamatban lévő eljárásokról; vagy

iii. a gyermekkel kapcsolatban hozott határozatokról;

[…]

c) elősegítsék a bíróságok közötti kapcsolattartást, különösen a 11. cikk (6) és (7) bekezdése és a 15. cikk alkalmazásában;

[…]”

A nemzeti jogszabályok

12 A sosiaalihuoltolaki (710/1982) (a szociális segélyezésről szóló finn törvény, a továbbiakban: 710/1982 törvény) alapügy tényállásának időpontjában hatályos szövege 15. cikkének (1) bekezdése szerint a települési önkormányzat sürgős esetekben, vagy ha a körülmények egyébként szükségessé teszik, olyan személy intézetben vagy egyéb népjóléti szolgálatnál történő elhelyezését is elrendeli, aki a település területén tartózkodik, de nem a település lakosa.

13 A lastensuojelulaki (683/1983) (finn gyermekvédelmi törvény, a továbbiakban: 683/1983 törvény) alapügy tényállásának időpontjában hatályos szövegének 16. cikke úgy rendelkezik, hogy az önkormányzat szociális szerve haladéktalanul köteles segítő intézkedéseket tenni, ha a nevelés körülményei veszélyeztetik, vagy nem biztosítják a gyermek vagy a serdülő egészségét vagy fejlődését.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

14 2001 decemberében C, D és E gyermekek édesanyjukkal, A-val és mostohaapjukkal, F-fel együtt Svédországba települtek át. D és E gyermeket korábban a finnországi X városban állami gondozásba vették. Az állami gondozásba vételt a mostohaapa erőszakos viselkedése indokolta, és a későbbiekben megszüntették. 2005 nyarán a család elhagyta Svédországot, hogy Finnországban töltse a szünidőt. Finnország területén maradtak, különböző kempingekben, lakóautóban laktak, a gyermekek pedig nem jártak iskolába. A család 2005. október 30-án Y város (Finnország) szociális szerveinél lakást igényelt.

15 A szociális bizottság a 683/1983 törvény alapján hozott 2005. november 16-i határozataival C, D és E gyermeket azonnali állami gondozásba vette Finnországban, és befogadó családnál helyezte el, mivel a gyermekeket magukra hagyták.

16 A és F az azonnali állami gondozásba vételről szóló határozatok hatályon kívül helyezését kérték.

17 A szociális bizottság 2005. december 15-i határozataival a hatályon kívül helyezés iránti kérelmet elutasította, a 683/1983 törvény 16. §-a alapján C, D és E gyermeket állami gondozásba vette, és hivatásos befogadó otthonban történő elhelyezésüket rendelte el.

18 E határozatok hatályon kívül helyezése iránt A keresetet nyújtott be a Kuopion hallinto-oikeushoz és a gyermekei feletti felügyelet visszaállítását kérte. A kifejtette, hogy amikor 2005. november közepén F-fel Svédországba mentek, a gyermekei a mostohaapjuk nővérénél maradtak Finnországban. 2006. október 25-i határozatával a bíróság elutasította a keresetet, és helyben hagyta a megtámadott határozatokat. Határozatának indokolásában kiemelte, hogy a 710/1982 törvény 15. cikkének (1) bekezdésére tekintettel a szociális bizottság hatáskörén belül járt el. A bíróság hozzáfűzte, hogy az érintett gyermekek életkörülményei súlyosan veszélyeztették lelki és testi egészségüket és fejlődésüket. A gyermekek állami gondozásba vétele és elhelyezése lehetővé tette számukra a szükséges pszichiátriai kezelést, az iskolába járást és a biztonságos és stabil környezetet.

19 A finn hatóságok joghatóságának hiányára hivatkozva A fellebbezést nyújtott be e határozattal szemben a Korkein hallinto-oikeushoz (finn legfelsőbb közigazgatási bíróság). E vonatkozásban A előadta, hogy C, D és E gyermekek 2007. április 2. óta svéd állampolgársággal rendelkeznek, és állandó lakóhelyük már régóta Svédországban van. Az ügy ezért a svéd bíróságok joghatósága alá tartozik.

20 Tekintettel arra, hogy a rendelet értelmezése szükséges volt az előtte folyamatban lévő jogvita eldöntéséhez, a Korkein-Hallinto Oikeus felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1. a) Alkalmazható-e a […] rendelet a jelen ügyben szóban forgóhoz hasonló határozat minden részében történő végrehajtására, ha ezt a határozatot egy gyermek azonnali állami gondozásba vételére és a saját családján kívül való elhelyezésre is vonatkozó egységes határozat formájában, a közjogba tartozó gyermekvédelem keretében hozták,

b) vagy a rendelet – annak 1. cikke (2) bekezdésének d) pontjára tekintettel – csak a határozat azon részére alkalmazható, amely a saját családon kívül való elhelyezésre vonatkozik?

2. Hogyan kell közösségi jogi szempontból értelmezni a rendelet 8. cikkének (1) bekezdésében és az azzal összefüggő 13. cikke (1) bekezdésében szereplő szokásos tartózkodási hely fogalmát, különösen ha a gyermek állandó lakóhelye az egyik tagállamban található, azonban egy másik tagállamban tartózkodik, és ott vándorló életmódot folytat?

3. a) Milyen feltételek teljesülése esetén hajtható mégis végre ebben a tagállamban egy azonnali védelmi intézkedés (állami gondozásba vétel) a rendelet 20. cikkének (1) bekezdése alapján, ha az állapítandó meg, hogy a gyermek ez utóbbi tagállamban nem rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel?

b) Csak azok az intézkedések minősülnek-e a rendelet 20. cikkének (1) bekezdése szerinti védelmi intézkedésnek, amelyek a nemzeti jog alapján meghozhatók, és kötelező erővel bírnak-e a nemzeti jog ezen intézkedésre vonatkozó rendelkezései a cikk alkalmazása során?

c) A védelmi intézkedés meghozatalát követően az ügyet hivatalból át kell-e tenni a joghatósággal rendelkező tagállam bíróságához?

4. Ha valamely tagállam bírósága egyáltalán nem rendelkezik joghatósággal, a keresetet – mint elfogadhatatlant – el kell utasítania, vagy az ügyet egy másik tagállam bíróságához kell áttennie?"

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

21 Ez a kérdés lényegében annak megállapítására irányul, hogy a rendelet 1. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy egyrészt az alkalmazandó egy gyermek azonnali állami gondozásba vételét és a saját családján kívül történő elhelyezését elrendelő egységes határozatra, és másrészt, hogy e határozat e rendelkezés értelmében a „polgári ügyek" fogalmába tartozik, ha ezt a határozatot a közjog gyermekvédelemre vonatkozó szabályainak a keretében fogadták el.

22 Ezt a kérdést ugyanaz a bíróság terjesztette elő, ugyanazon az indokoláson alapul, és pontosan ugyanúgy szövegezték meg, mint a C-435/06. sz. C-ügyben 2007. november 27-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-10141. o.) alapjául szolgáló kérdést. Ilyen feltételek mellett ugyanaz a válasz vonatkozik rá, mint a fent hivatkozott C-ítéletben szereplő első kérdésre.

23 Ugyanezen rendelet 2. cikkének 7. pontja alapján ugyanis a szülői felelősség magában foglalja egy gyermek személyével, illetve vagyonával kapcsolatos valamennyi jogot és kötelességet, amelyet valamely természetes vagy jogi személy határozat, jogszabály hatálya, illetve jogilag kötelező megállapodás útján gyakorol.

24 A rendelet 1. cikke (2) bekezdése d) pontjának megfelelően valamely gyermek befogadó családnál történő elhelyezése vagy intézményi gondozásba helyezése a szülői felelősségre vonatkozó ügyek részét képezi.

25 Ezenkívül a 2201/2003 rendelet (5) preambulumbekezdéséből következik, hogy annak érdekében, hogy minden gyermek számára egyenlőséget biztosítsanak, e rendelet kiterjed a szülői felelősségre vonatkozó valamennyi határozatra, beleértve a gyermek védelmére vonatkozó intézkedéseket is.

26 Az alapügyben szóban forgóhoz hasonló, gyermek állami gondozásba vételéről szóló határozat a jellegénél fogva a közjog hatálya alá tartozó olyan intézkedés keretébe tartozik, amelynek a célja a gyermekek védelméhez és támogatásához kapcsolódó követelmények kielégítése.

27 A „polgári ügyek” fogalmát tehát úgy kell értelmezni, hogy az magában foglal akár olyan intézkedéseket is, amelyek valamely tagállam jogában a közjog hatálya alá tartoznak.

28 Ezt az értelmezést megerősíti a 2201/2003 rendelet (10) preambulumbekezdése, miszerint e rendelet nem alkalmazandó „az oktatást vagy az egészségügyet érintő általános jellegű közjogi intézkedésekre”. Ez a kizárás megerősíti, hogy a közösségi jogalkotó nem kívánta a közjog hatálya alá tartozó összes intézkedést kizárni az említett rendelet hatálya alól.

29 A fenti megállapítások fényében az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a rendelet 1. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az e rendelkezés értelmében vett „polgári ügyek” fogalma kiterjed egy gyermek azonnali állami gondozásba vételét és a saját családján kívül való elhelyezését elrendelő határozatra, ha ezt a határozatot a közjogba tartozó gyermekvédelem keretében hozták.

A második kérdésről

30 A kérdést előterjesztő bíróság előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdése arra irányul, hogyan kell értelmezni a szokásos tartózkodási helynek a rendelet 8. cikke (1) bekezdése szerinti fogalmát különösen olyan helyzetben, amikor a gyermek az egyik tagállamban állandó lakóhellyel rendelkezik, azonban egy másik tagállamban tartózkodik, és ott vándorló életmódot folytat.

31 A rendelet 8. cikkének (1) bekezdése azt az alapelvet fogalmazza meg, miszerint a tagállami bíróságok szülői felelősségre vonatkozó joghatóságát azon hely alapján kell megállapítani, ahol a gyermek a bíróság megkeresésekor szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, ennek a fogalomnak a tartalmát azonban nem határozza meg.

32 A rendelet 13. cikkének (1) bekezdése értelmében amennyiben a gyermek szokásos tartózkodási helye nem állapítható meg, annak a tagállamnak a bíróságai rendelkeznek joghatósággal, amelynek területén a gyermek jelen van.

33 Ezért a gyermeknek az egyik tagállamban való, puszta fizikai jelenléte, amely a rendelet 8. cikkében foglalt joghatósági szabályhoz képest kisegítő jellegű joghatóságot alapoz meg, nem elegendő a gyermek szokásos tartózkodási helyének megállapításához.

34 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a közösségi jog egységes alkalmazásának követelményéből és az egyenlőség elvéből az következik, hogy a jelentésének és hatályának meghatározása érdekében a tagállami jogokra kifejezett utalást nem tartalmazó közösségi jogi rendelkezést az egész Közösségben önállóan és egységesen kell értelmezni, figyelembe véve a rendelkezés összefüggéseit és a kérdéses szabályozás célját (lásd különösen a C-315/00. sz., Ekro-ügyben 1984. január 18-án hozott ítélet [EBHT 1984., 107. o.] 11. pontját, valamint a C-98/07. sz., Nordania Finans és BG Factoring ügyben 2008. március 6-án hozott ítélet [EBHT 2008., I-1281. o.] 17. pontját).

35 Mivel a rendelet 8. cikkének (1) bekezdése a „szokásos tartózkodási hely" jelentésének és hatályának meghatározása érdekében nem utal kifejezetten a tagállami jogokra, ezt a rendelkezés összefüggéseire és a rendelet céljára, és különösen a (12) preambulumbekezdésben foglaltakra tekintettel kell megállapítani, amely szerint a rendeletben megállapított joghatósági szabályokat a gyermek alapvető érdekeinek figyelembevételével, és különösen a fizikai közelség alapján alakították ki.

36 A Bíróság által az Európai Unió jogának más jogterületein a szokásos tartózkodási hely fogalmára vonatkozóan kialakított ítélkezési gyakorlat (lásd különösen C-452/93. P. sz., Magdalena Fernández kontra Bizottság ügyben 1994. szeptember 15-én hozott ítélet [EBHT 1994., I-4295. o.] 22. pontját, a C-372/02. sz. Adanez-Vega-ügyben 2004. november 11-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-10761. o.) 37. pontját és a C-66/08. sz., Kozłowski-ügyben 2008. július 17-én hozott ítéletet [EBHT 2008., I-6041. o.]) nem

ültethető át közvetlenül a gyermekek szokásos tartózkodási helyének a rendelet 8. cikkének (1) bekezdése értelmében történő megítélésére.

37 A rendelet 8. cikkének (1) bekezdése értelmében a gyermek szokásos tartózkodási helyét az adott ügy konkrét tényállásában szereplő valamennyi körülmény alapján kell megállapítani.

38 A gyermek valamelyik tagállamban való fizikai jelenlétén kívül más olyan tényezőkre is figyelemmel kell lenni, amelyek arra engednek következtetni, hogy ez a jelenlét semmiképpen sem ideiglenes vagy alkalmi jellegű, és hogy a gyermek tartózkodása együtt jár a szociális és családi környezetbe való, bizonyos fokú beilleszkedéssel.

39 Figyelembe kell venni különösen a család adott tagállam területén való tartózkodásának időtartamát, szabályszerűségét, az e tagállam területén való tartózkodás, illetve az e tagállamba való költözés körülményeit és indokait, a gyermek állampolgárságát, az iskoláztatás helyét és körülményeit, a nyelvismeretet, valamint a gyermeknek az említett tagállamban kialakított családi és szociális kapcsolatait.

40 Ahogyan arra a főtanácsnok indítványa 44. pontjában rámutatott, a szokásos tartózkodási hely áthelyezésére utalhat különösen a szülők arra vonatkozó szándéka, hogy a gyermekkel együtt egy másik államban telepedjenek le, ami például olyan külső körülményekben nyilvánulhat meg, mint a fogadó államban történő lakásszerzés vagy lakásbérlés. Szintén erre utalhat az, ha az említett tagállam érintett szerveinél szociális lakás kiutalását kérelmezik.

41 Az a körülmény viszont, hogy a gyermekek az egyik tagállamban rövid ideig, vándorló életmódot folytatva tartózkodnak, arra utalhat, hogy a gyermekek szokásos tartózkodási helye nem ebben az államban található.

42 A nemzeti bíróságnak a jelen ítélet 38–41. pontjában kifejtett kritériumokra tekintettel és átfogó értékelés alapján kell megállapítania a gyermekek szokásos tartózkodási helyét.

43 Nem kizárt azonban, hogy az átfogó értékelés során sem sikerül megállapítani, hogy melyik tagállamban található a gyermek szokásos tartózkodási helye. Ilyen kivételes esetben, és ha nem alkalmazható a rendelet 12. cikke, amely a nemzeti bíróságok házasság felbontása, különválás vagy házasság érvénytelenítése iránti kérelemhez kapcsolódó, szülői felelősségre vonatkozó ügyekben fennálló joghatóságára vonatkozik, a rendelet 13. cikkének (1) bekezdése alapján annak a tagállamnak a bíróságai szereznek joghatóságot az ügy érdemében, amelynek területén a gyermek jelen van.

44 Következésképpen a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a „szokásos tartózkodási helynek" a rendelet 8. cikke (1) bekezdése szerinti fogalmát úgy kell értelmezni, hogy az együtt jár a gyermeknek a szociális és családi környezetbe való, bizonyos fokú beilleszkedésével. E tekintetben figyelembe kell venni különösen a család adott tagállam területén való tartózkodásának időtartamát, szabályszerűségét, az e tagállam területén való tartózkodás, illetve az e tagállamba való költözés körülményeit és indokait, a gyermek állampolgárságát, az iskoláztatás helyét és körülményeit, a nyelvismeretet, valamint a gyermeknek az említett tagállamban kialakított családi és szociális kapcsolatait. A nemzeti bíróságnak a gyermek szokásos tartózkodási helyét az adott ügy konkrét tényállásának valamennyi körülménye alapján kell megállapítania.

A harmadik kérdésről

45 A kérdést előterjesztő bíróság ezen kérdése először is arra irányul, hogy milyen feltételek mellett hozható védelmi intézkedés, például állami gondozásba vétel a rendelet 20. cikkének (1) bekezdése alapján. Másodszor arra irányul a kérdés, hogy az ilyen intézkedést a nemzeti jognak megfelelően lehet-e alkalmazni, és hogy kötelező erővel bírnak-e a nemzeti jog ezen intézkedésre vonatkozó rendelkezései. Harmadszor pedig a kérdés arra irányul, hogy az említett védelmi intézkedés végrehajtását követően az ügyet át kell-e tenni valamely másik tagállam joghatósággal rendelkező bíróságához.

46 A rendelet 20. cikkének (1) bekezdése alapján sürgős esetben e rendelet rendelkezései nem gátolják a tagállam bíróságait abban, hogy e tagállam joga szerint alkalmazható ideiglenes vagy védelmi intézkedéseket hozzanak a területükön található személyek vagy vagyontárgyak tekintetében, akkor is, ha a rendelet szerint más tagállam bírósága rendelkezik joghatósággal az ügy érdemében.

47 A rendelkezés szövegéből következően az ügy érdemében joghatósággal nem rendelkező tagállamok bíróságai az alábbi három feltétel fennállása mellett fogadhatnak el intézkedéseket szülői felügyeletre vonatkozó ügyekben:

– az érintett intézkedések sürgősek;

– az ügyben eljáró bíróság tagállamának területén található személyek vagy vagyontárgyak vonatkozásában hozták meg őket, és

– ideiglenes jellegűek.

48 Ezek az intézkedések olyan gyermekek vonatkozásában alkalmazhatók, akiknek szokásos tartózkodási helye valamelyik tagállamban van, de ideiglenes és alkalmi jelleggel egy másik tagállamban tartózkodnak, és olyan helyzetben vannak, amely súlyosan veszélyezteti érdekeiket, így egészségüket és fejlődésüket, ami védelmi intézkedések azonnali elfogadását teszi indokolttá. Az ilyen intézkedések ideiglenes jellege abból adódik, hogy a rendelet 20. cikkének (2) bekezdése alapján hatályukat vesztik, ha az érdemi ügyben joghatósággal rendelkező tagállam bírósága megtette az általa megfelelőnek ítélt intézkedéseket.

49 A rendelet nem tartalmaz anyagi jogi rendelkezéseket az alkalmazandó sürgős intézkedések fajtájára vonatkozóan.

50 A rendelet 20. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a tagállami bíróságok által sürgős esetben meghozandó ideiglenes vagy védelmi intézkedések „az e tagállam joga szerint alkalmazható[ak]”.

51 Ebben az összefüggésben a nemzeti jogalkotónak kell meghatároznia a nemzeti hatóságok által a gyermek alapvető érdekeire tekintettel meghozandó intézkedéseket és azok végrehajtásának eljárásjogi feltételeit.

52 Mivel az ilyen intézkedések meghozatala a nemzeti jog rendelkezésein alapul, az intézkedések kötelező jellegének az adott nemzeti jogszabályból kell erednie.

53 Meg kell továbbá vizsgálni, hogy a védelmi intézkedés végrehajtását követően az ügyet hivatalból át kell-e tenni egy másik tagállam joghatósággal rendelkező bíróságához.

54 A rendelet 15. cikke (1) bekezdésének b) pontja alapján valamely tagállamnak az érdemi ügyet illetően joghatósággal rendelkező bíróságai, amennyiben úgy ítélik meg, hogy egy másik tagállam, amelyhez a gyermeket szoros kötelék fűzi, alkalmasabb az ügy tárgyalására, felkérhetik e másik tagállam bíróságát arra, hogy vállalja a joghatóságot.

55 A szülői felelősségre vonatkozó ügyekre irányadó joghatósági szabályok keretében az említett 15. cikk az egyetlen olyan rendelkezés, amely arra irányuló kérelemről rendelkezik, hogy egy másik tagállam bírósága gyakorolja joghatóságát.

56 A rendelet nem kötelezi az ideiglenes vagy védelmi intézkedéseket elfogadó nemzeti bíróságokat arra, hogy az intézkedések végrehajtása után áttegyék az ügyet egy másik tagállam bíróságához.

57 Egészen más kérdés az, hogy az ideiglenes vagy védelmi intézkedést végrehajtó nemzeti bíróságoknak tájékoztatniuk kell-e egy másik tagállam nemzeti bíróságait.

58 Amint az a jelen ítélet 48. pontjában már szerepel, a rendelet 20. cikkének (2) bekezdése alapján hogy az ideiglenes vagy védelmi intézkedések hatályukat vesztik, ha az érdemi ügyben joghatósággal rendelkező tagállam bírósága megtette az általa megfelelőnek ítélt intézkedéseket.

59 Mivel az ideiglenes vagy védelmi intézkedések átmeneti jellegűek, a gyermek testi, lelki és szellemi fejlődéséhez kapcsolódó körülmények szükségessé teszik a joghatósággal rendelkező bíróság mielőbbi, a végleges hatályú intézkedések elfogadására irányuló beavatkozását.

60 A végleges hatályú intézkedések szükségességét és sürgősségét a gyermek helyzetére, annak előrelátható alakulására és a meghozott ideiglenes vagy védelmi intézkedések hatékonyságára tekintettel kell megítélni.

61 Ebben az összefüggésben a gyermek alapvető érdekeinek védelme megkövetelheti, hogy az ideiglenes vagy védelmi intézkedéseket végrehajtó nemzeti bíróság közvetlenül vagy a rendelet 53. cikke alapján kijelölt központi hatóság útján tájékoztassa ezekről az intézkedésekről a másik tagállam joghatósággal rendelkező bíróságát.

62 A szülői felelelősségre vonatkozó egyedi ügyekben megvalósuló együttműködésről a rendelet 55. cikke rendelkezik, amely többek között a gyermek helyzetére, a folyamatban lévő eljárásokra, és a gyermekkel kapcsolatban hozott határozatokra vonatkozó információk gyűjtésére és cseréjére terjed ki.

63 A rendelet 55. cikkének c) pontja a bíróságok közötti, a rendelet alkalmazására vonatkozó kapcsolattartásról rendelkezik.

64 Következésképpen, amennyiben a gyermek alapvető érdekeinek védelme megköveteli, az ideiglenes vagy védelmi intézkedést végrehajtó nemzeti bíróságnak közvetlenül vagy a rendelet 53. cikke alapján kijelölt központi hatóság útján tájékoztatnia kell ezekről az intézkedésekről a másik tagállam joghatósággal rendelkező bíróságát.

65 A fenti megfontolásokra tekintettel a harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a nemzeti bíróságok a rendelet 20. cikke alapján az alábbi feltételek teljesülése esetén rendelhetnek el védelmi intézkedést, például állami gondozásba vételt:

– az adott intézkedés sürgős;

– az érintett tagállam területén található személyek vonatkozásában hozták meg, és

– ideiglenes jellegű.

Az említett intézkedés végrehajtását és az intézkedés kötelező jellegét a nemzeti jog határozza meg. Az ideiglenes intézkedés végrehajtását követően a nemzeti bíróság nem köteles áttenni az ügyet a másik tagállam joghatósággal rendelkező bíróságához. Amennyiben azonban a gyermek alapvető érdekeinek védelme megköveteli, az ideiglenes vagy védelmi intézkedést végrehajtó nemzeti bíróságnak közvetlenül vagy a rendelet 53. cikke alapján kijelölt központi hatóság útján tájékoztatnia kell ezekről az intézkedésekről a másik tagállam joghatósággal rendelkező bíróságát.

A negyedik kérdésről

66 A kérdést előterjesztő bíróság ezen kérdése lényegében arra irányul, hogy ha valamely tagállam bírósága egyáltalán nem rendelkezik joghatósággal, meg kell-e állapítania joghatóságának a hiányát, vagy az ügyet egy másik tagállam bíróságához kell áttennie.

67 A rendelet 17. cikke alapján [a]mennyiben valamely tagállam bíróságához olyan keresetet nyújtanak be, amely tekintetében e rendelet értelmében nem rendelkezik joghatósággal, és amely tekintetében e rendelet értelmében más tagállam bírósága joghatósággal rendelkezik, a bíróság hivatalból megállapítja joghatóságának hiányát.

68 Ahogyan az a jelen ítélet 55. pontjában szerepel, a szülői felelősségre vonatkozó ügyekre irányuló joghatósági szabályok keretében a rendelet 15. cikke az egyetlen olyan rendelkezés, amely arra irányuló kérelemről rendelkezik, hogy egy másik tagállam bírósága gyakorolja joghatóságát.

69 Abban az esetben, ha egy tagállam bírósága hivatalból megállapítja joghatóságának hiányát, a rendelet nem rendelkezik arról, hogy az ügyet egy másik tagállam bíróságához kell áttenni.

70 Mindazonáltal a jelen ítélet 59–63. pontjában kifejtett okokból, és amennyiben a gyermek alapvető érdekeinek védelme megköveteli, a joghatóságának hiányát hivatalból megállapító nemzeti bíróságnak közvetlenül vagy a rendelet 53. cikke alapján kijelölt központi hatóság útján tájékoztatnia kell erről a másik tagállam joghatósággal rendelkező bíróságát.

71 Következésképpen a negyedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy ha valamely tagállam bírósága egyáltalán nem rendelkezik joghatósággal, hivatalból meg kell állapítania joghatóságának a hiányát, de nem köteles az ügyet másik bírósághoz áttenni. Amennyiben azonban a gyermek alapvető érdekeinek védelme megköveteli, a joghatóságának hiányát hivatalból megállapító nemzeti bíróságnak közvetlenül vagy a rendelet 53. cikke alapján kijelölt központi hatóság útján tájékoztatnia kell erről a másik tagállam joghatósággal rendelkező bíróságát.

A költségekről

72 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

1) **A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet 1. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az e rendelkezés értelmében vett „polgári ügyek” fogalma kiterjed egy gyermek azonnali állami gondozásba vételét és a saját családján kívül való elhelyezését elrendelő határozatra, ha ezt a határozatot a közjogba tartozó gyermekvédelem keretében hozták.**

2) **A „szokásos tartózkodási helynek” a 2201/2003 rendelet 8. cikke (1) bekezdése szerinti fogalmát úgy kell értelmezni, hogy az együtt jár a gyermeknek a szociális és családi környezetbe való, bizonyos fokú beilleszkedésével. E tekintetben figyelembe kell venni különösen a család adott tagállam területén**

való tartózkodásának időtartamát, szabályszerűségét, az e tagállam területén való tartózkodás, illetve az e tagállamba való költözés körülményeit és indokait, a gyermek állampolgárságát, az iskoláztatás helyét és körülményeit, a nyelvismeretet, valamint a gyermeknek az említett tagállamban kialakított családi és szociális kapcsolatait. A nemzeti bíróságnak a gyermek szokásos tartózkodási helyét az adott ügy konkrét tényállásának valamennyi körülménye alapján kell megállapítania.

3) A nemzeti bíróságok a 2201/2003 rendelet 20. cikke alapján az alábbi feltételek teljesülése esetén rendelhetnek el védelmi intézkedést, például állami gondozásba vételt:

– **az adott intézkedés sürgős;**

– **az érintett tagállam területén található személyek vonatkozásában hozták meg, és**

– **ideiglenes jellegű.**

Az említett intézkedés végrehajtását és az intézkedés kötelező jellegét a nemzeti jog határozza meg. Az ideiglenes intézkedés végrehajtását követően a nemzeti bíróság nem köteles áttenni az ügyet a másik tagállam joghatósággal rendelkező bíróságához. Amennyiben azonban a gyermek alapvető érdekeinek védelme megköveteli, az ideiglenes vagy védelmi intézkedést végrehajtó nemzeti bíróságnak közvetlenül vagy a 2201/2003 rendelet 53. cikke

alapján kijelölt központi hatóság útján tájékoztatnia kell ezekről az intézkedésekről a másik tagállam joghatósággal rendelkező bíróságát.

4) Ha valamely tagállam bírósága egyáltalán nem rendelkezik joghatósággal, hivatalból meg kell állapítania joghatóságának a hiányát, de nem köteles az ügyet másik bírósághoz áttenni. Amennyiben azonban a gyermek alapvető érdekeinek védelme megköveteli, a joghatóságának hiányát hivatalból megállapító nemzeti bíróságnak közvetlenül vagy a 2201/2003 rendelet 53. cikke alapján kijelölt központi hatóság útján tájékoztatnia kell erről a másik tagállam joghatósággal rendelkező bíróságát.

Aláírások